

अर्थ

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूली घर्मकामाविति । —कौटिलीय अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

सहसंपादक—श्री. वा. काळे

वर्ष ११

पुणे, बुधवार तारीख १२ डिसेंबर, १९४५

अंक ४९

श्री—श्री—श्री—श्री—श्री

श्री दी बृहन्महाराष्ट्र शुगर सिंडिकेट लिमिटेड, पुणे २.

नवीन शेअर विकण्याकरतां एक्झॅमिनर ऑफ कॅपिटल इश्यूज,
न्यू दिल्ली, ह्यांचेकडे अर्ज केला असून
पत्रव्यवहार चालू आहे.

युद्धोत्तर कालांत सिंडिकेटच्या सर्वांगीण
वाढीच्या योजना आखल्या जात आहेत.

कंपनीने ऑर्डिनरी शेअरवर १० टक्के
डिव्हिडंड दिले आहे.

सी. जी. आगाशे आणि कं.,
मॅनेजिंग एजंट्स.

श्री—श्री—श्री—श्री—श्री

विविध माहिती

कपाशीची लागवड तीन टक्के कमी

गतवर्षाचे मानाने यंदा हिंदी कपाशीच्या लागवडीत तीन टक्के घट झाली, असा अंदाज आहे. म्हणजे, यंदा फक्त एक कोटी, पंचवीस लक्ष एकर जमीनीत कापूस पेरण्यांत आला आहे.

संरक्षणखाते संपुष्टांत येणार

हिंदुस्थान सरकार आपले संरक्षण खाते बंद करून त्यांतील काम लष्करी व गृहमंत्र्यांना वाटून देणार आहे.

कालव्याच्या कामाचे अमेरिकेंत शिक्षण

पुढील पांच वर्षे हिंदुस्थान सरकार आपले ५० लोक कालव्यांचे शिक्षण घेण्यासाठी अमेरिकेंत व कानडांत पाठविणार आहे.

बेल्जियन स्कीम चालू रहाणार

युद्धासाठी हिंदुस्थानांतून निवडक मुलांना विलायतेस वाटून देत असलेले यांत्रिक शिक्षण बेल्जियन स्कीमप्रमाणे युद्धोत्तरकाळांही चालू राहिल.

रशियाची मोटार उत्पादनाची पंचवार्षिक योजना

रशिया येत्या पांच वर्षांत आपले मोटार उत्पादन इतके वाढविणार आहे की त्याचा परिणाम ब्रिटनने व अमेरिकेने व्यापलेल्या जगांतल्या बाजारपेठेवर होईल असे वाटते. या पंचवार्षिक योजनेत हल्ली रशियांत होत असलेले मोटार उत्पादन तिप्पट, कदाचित चौपटहि होईल असा अंदाज आहे.

भीषण हिंवाळ्यासाठी बर्लिनची तयारी

हिंवाळ्यामुळे जमिनीचे आकुंचन होण्यापूर्वीच प्रेते पुरण्यासाठी सधे सणावयास बर्लिनमध्ये सुरवात झाली आहे ! कारण हा हिंवाळा बर्लिनला अतिशय भीषण जाणार आहे. ह्या हिंवाळ्यांत बर्लिनमध्ये कमीत कमी एक लक्ष लोक भुकेने, थंडीने, रोगराईने व आत्महत्या करून मरतील असा अंदाज आहे.

नवीन मध्यवर्ती विधिमंडळ

नवीन मध्यवर्ती विधिमंडळाची पहिली अंदाजपत्रकाची बैठक नवी दिल्ली येथे २१ जानेवारी १९४६ ला सुरू होईल. निवडून आलेल्या सभासदांनी आपली बिले व ठराव पाठविण्यास सुरवात करावी अशी सूचना आली आहे.

नवीन नाणी

युद्धामुळे निकल व पितळ यांच्या मिश्रणापासून तयार केलेली अर्धा आणा, एक आणा, व दोन आणे किंमतीची नाणी समाधानकारक नाहीत असे आढळून आल्यामुळे यापुढे सरकार युद्धापूर्वी दोन आणे व एक आणा ज्या मिश्रणापासून तयार करीत असे तशीच पांढऱ्या रंगाची तयार करण्यांत येतील असे सरकारने जाहीर केले आहे. हल्लीचे पाव आण्याचे नाणे आहे तसेच राहिल. नवी नाणी निघाली तरी जुनी नाणी क्षिजून जाईपर्यंत चालू राहतीलच.

ब्रह्मदेश व चीन ह्यांना जोडणारा स्टिलवेळ रस्ता

जवळ जवळ १५ कोट डॉलर्स खर्च करून अमेरिकन सरकारने युद्धांत तयार केलेला ब्रह्मदेश व चीन यांना जोडणारा स्टिलवेळ रस्ता ब्रह्मी सरकारला नजर करण्यांत येणार आहे.

इंजिनांची आवक

ऑक्टोबर १९४५ ला पुण्या होणाऱ्या सालमजकुरी हिंदुस्थान सरकारने अमेरिका व कॅनडामधून ब्रॉडगेज रेलवेची २७५ इंजिने आणविली. अमेरिकेंतून आणविलेली इंजिने उषार-उसनवार पद्धतीने आली असून या प्रत्येक इंजिनाची किंमत जवळ जवळ एक लक्ष रुपये आहे. ही सर्व इंजिने मालगाड्या खेचणारी आहेत.

व्ही.पी. बेडेकर
आणि सन्स लि.
मुंबई.
मसाल्याचे
व्यापारी
पुणे एजंटः—
द. ना. हेजाब

नोगी आणि कं. मुंबई ४

—एक्झिमाईट—

* इसबावर रामबाण उपाय *

—सोल सेलिंग एजंटस्—

दि पूना इंडस्ट्रियल एजन्सीज लि.

४७९, बुधवार, पुणे २.

ह्या पत्त्यावर मागणी करावी.

लहान
मुलांकरिता

आर्को

गोड
—एरंडेल—
वापरा

: लक्ष्मी एजन्सी :

मंगळवार पेठ, कोल्हापूर

‘अर्थ’ ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

अर्थ

वा. व. व. रु. (ट. स. माफ.) किरकोळ अं. २ आणे.

ग्रेट ब्रिटन पुढील विकट आर्थिक प्रश्न

अमेरिकेचे कर्ज व इंपीरिअल प्रेफरन्सचे धोरण

इन्स्टिट्यूट ऑफ बँकर्सचे अध्यक्ष, सर चार्ल्स लिडबरी ह्यांनी लंडनमध्ये इन्स्टिट्यूटच्या सभेत भाषण केले, त्यांत “डॉलर्स किंवा पौंड ह्यांपैकी कोणत्याही स्वरूपांत असलेल्या ग्रेट ब्रिटनच्या परराष्ट्रीय कर्जाची कधीहि फेड केली जाणार नाही; कारण त्याची फेड करतांच येणार नाही” असे रोखठोक सांगितले! गेल्या महायुद्धानंतर देणी लादण्यांत आली तीं भागविण्याचे साधन नसल्यामुळेच १९३० मध्ये जागतिक आर्थिक आपत्ति उद्भवली आणि त्यापासून आपण आतां शहाणपण शिकलो असलो तरी आतांचे युद्धविषयक सर्चामुळे निर्माण झालेले देणे त्याचप्रकारचे आहे; त्याची फेड कधीच करता येणार नाही, हे त्यांनी स्पष्ट केले. गेल्या सपेस अमेरिकेचे देणे अखेर भागवितां आले नाहीच आणि देणेदारांवर कठीण प्रसंग ओढवला. त्यांतून देणे टाळणे अगर नाकारणे हाच एक मार्ग उरला. ज्या कर्जाच्या डॉगरामुळे उत्पादनशक्तीत काडीमात्रहि वाढ झाली नाही, त्याची परतफेड कशी शक्य होणार? मग, ह्या देण्याच्या फेडीबद्दल घोटाळ्याच्या व भ्रामक योजना उगीच कां आसीत बसतां? असा त्यांचा सरळ सवाल आहे. तथापि हिंदुस्थानासारख्या दरिद्री सावकारांचे येणे बुडाले, तर त्यांचे कसे भागणार? ग्रेट ब्रिटनसारखे राष्ट्र देणेकरी बनले तरी स्वातंत्र्य रक्षणाची त्यानें ती किंमत दिली असे म्हणतां येईल. हिंदुस्थानास आपल्या रास्त येण्यांत गैरवाजवी काट मान्य करावी लागल्यास तें कोणत्याच दृष्टीनें समर्थनीय ठरणार नाही.

व्हेनिसच्या अवस्थेची आठवण

निर्गत व्यापार रोढावल्यास ग्रेट ब्रिटनची परिस्थिति पूर्वीच्या व्हेनिस सारखी होईल, असे सर चार्ल्स ह्यांनी विधान केले. युद्ध व नवे शोध ह्यांमुळे वैभवशाली व्हेनिसचा व्यापार बंद पडतांच तें शहर खालावले व प्रवाशांच्या केवळ कुतूहलाचे तें एक स्थान बनले. मोठाली व्यापारी केंद्रे अल्प काळांतच बसली असल्याची कित्येक उदाहरणे आहेत. ग्रेट ब्रिटनचे अस्तित्वच निर्गत व्यापारावर अवलंबून आहे आणि ब्रिटिशांनी कसून मेहनत करून निर्गत पूर्वापेक्षां हि वाढविली नाही तर त्यांचे रहाणीचे मान खाली उतरून अगदी कनिष्ठ स्थितीस पोचल्याविना राहणार नाही, असा सर चार्ल्स ह्यांनी इशारा दिला आहे. युद्धापूर्वी ग्रेट ब्रिटन पश्चिम युरोपमध्ये जर्मनीशी स्पर्धा करूनहि जेवढा माल विक्रीत असे, तितका जर्मनीचा नायनाट होऊनहि आज विक्रीत येण्याजोगी युरोपची परिस्थिति नाही. ब्रिटिश निर्गतीपैकी तिसरा हिस्सा निर्गत पश्चिम युरोपकडे होत असे, हे लक्षांत घेतले म्हणजे ब्रिटिश निर्गत व्यापाराच्या अढचणीची कल्पना येईल. व्हेनिसच्या पूर्ववैभवाच्या व्हासाचे चित्र ब्रिटिशांना दिसू लागत असल्यास नवल नाही. कोपण्यांत मुळमुळ रडत बसण्याचा ब्रिटिशांचा इतिहास नाही; कष्ट करून संपन्न होण्याची त्यांचेमध्ये उमेद व ताकद आहे, असे सर चार्ल्स ह्यांचे म्हणणे आहे.

ग्रेट ब्रिटनवरील गंडांतर

ग्रेट ब्रिटनने आपल्या रहाणीचे मान इतके उच्च कसे राखले आहे? सबंद जगांतून कच्चा माल गोळा करून व त्याचा पक्का माल बनवून त्याची स्वतःच्या मालकीच्या आगबोटीतून निर्गत करावयाची आणि ह्या किफायतशीर व्यवहारांत उरणाऱ्या वाढाव्यांतून केवळ आवश्यकच नव्हे तर चैनीच्याहि जिनसा हकाने उपलब्ध करून घ्यावयाच्या, हा ब्रिटिशांचा पिढीजित धंदा होऊन बसला आहे. सबंध जगाच्या डोक्यावर अधिष्ठित होण्याचा ग्रेट ब्रिटनचा जणू काय हक्कच प्रस्थापित झालेला आहे. परंतु आतां परिस्थिति पालटली आहे आणि जादा सुखसोयीस मुकण्याची पाळी ब्रिटिशांवर आली आहे. आयात करावयाच्या मालाची किंमत कशी थावयाची हा ग्रेट ब्रिटन पुढील सध्याचा महत्त्वाचा प्रश्न आहे. युद्धापूर्वीच्या मानाने पांचपट माल निर्गत केला तर आवश्यक ती दीडपटीइतकी सरी वाढ त्याच्या प्रत्यक्ष हार्ती पडेल. ही गोष्ट अज्ञक्य नाही, परंतु त्याची आवश्यकता निर्माण होणे हे त्या राष्ट्रावरील मोठे गंडांतरच होय असे सर चार्ल्स ह्यांनी सांगितले आणि अमेरिका, हिंदुस्थान, रशिया व चीन ह्यांतील औद्योगिक प्रगतीचा उल्लेख करून त्यामुळे ब्रिटिश व्यापारासहि वाढीस जागा निर्माण होईल अशी आशा व्यक्त केली.

“इंपीरिअल प्रेफरन्स हा आमचा जन्मसिद्ध हक्क”

ह्या अढचणीतून मार्ग काढण्यासाठी ग्रेट ब्रिटनमध्ये इंपीरिअल प्रेफरन्सचा पुरस्कार करण्यांत आला आहे. ब्रिटिश साम्राज्यांतर्गत देशांनी एकमेकांच्या मालास जादा सवलती व प्राधान्य द्यावत, असा त्याचा अर्थ आहे. अमेरिकेलाहि आपला निर्गत व्यापार वाढवावयाचा असल्याकारणाने अशा तऱ्हेच्या ब्रिटिश गटास त्याचा विरोध आहे. सुल्या व्यापारानेच जागतिक शांतता व हित प्राप्त होतील, असे अमेरिकन पुढारी म्हणतात. शंभर वर्षांपूर्वी ब्रिटिशांचा युक्तिवाद हाच होता, ह्याची आठवण येथे झाल्याविना रहात नाही. अमेरिकेचे आर्थिक सामर्थ्य इतके मोठे आहे, कीं त्या देशाची घडी बिघडली तर सबंद जगावर आपत्ती ओढवे; तेव्हां सुला व्यापार आतां जागतिक हिताचा नाही, असे मि. एमरी ह्यांनी इन्स्टिट्यूट ऑफ एक्सपोर्टच्या लंडन येथील सभेत नुकतेच सांगितले. इकडे रशिया पूव युरोपावर आपली आर्थिक पकड बसवू पहात आहे. अशा परिस्थितीत ग्रेट ब्रिटनने आपल्या साम्राज्याचे संघटन वाढवून, त्यांतील देशांच्या विशिष्ट गरजा भागविल्या पाहिजेत व आपल्या गटामार्फत सर्वांचा उच्चार केला पाहिजे, अशी विचारसरणी ऐकू येत आहे. “बाहेरील मनुष्याशी इंपीरिअल प्रेफरन्सविषयी चर्चाहि करण्यास आम्ही तयार नाही; आमच्या घराची ती किट्टी आम्ही दुसऱ्याच्या हार्ती देणार नाही. आमचा तो जन्मसिद्ध हक्क आम्ही थोड्याशा फायद्यासाठी विकणार नाही” असे मि. एमरी ह्यांनी टाळ्यांच्या गजरांत स्पष्ट केले. इंपीरिअल प्रेफरन्सचे धोरण थोडेसे ढिले केल्याने स्टार्लिंग गटाचा बाहेरील जगाशी व्यापार वाढणार असेल तर आम्ही तसे करण्यास तयार आहो, असे ब्रिटिश मुख्य प्रधान मि. अँटली ह्यांनी पार्लमेंटांत नुकतेच जाहीर केले आहे.

अमेरिकेचे ग्रेट ब्रिटनला कर्ज

ग्रेट ब्रिटनला अमेरिकेने १४ अब्ज, ६६ कोटि रुपयांचे कर्ज देण्याचे अखेर मान्य केले आहे आणि त्यासंबंधातील करारावर दोन्ही राष्ट्रांच्या प्रतिनिधींनी सहा केल्या आहेत. कर्जाच्या वार्षिक परतफेडीस ३१ डिसेंबर, १९५१ पासून प्रारंभ होईल,

व्याजाचा दर २% राहिल व ग्रेट ब्रिटनला परतफेडासाठी एकूण १९ अब्ज, ८५ कोटी रुपये अमेरिकेस यावे लागतील. कर्जाच्या रकमेपैकी १२ अब्ज, ५० कोटींचा विनियोग ग्रेटब्रिटनला अमेरिकेत माल सरेदीकडे, युद्धोत्तर काळातील व्यापारी देण्या-घेण्यांतील तफावत भागविण्याकडे, आणि सोने व डॉलर्स ह्यांचा आवश्यक तो निधि राखण्याकडे करता येईल. संव-उसनवार पद्धतीने अमेरिकेने ग्रेट ब्रिटनला माल पुरविला त्याची किंमत २ अब्ज, १६ कोटी रुपयांवर तोडण्यांत आली आहे आणि अशा रीतीने एकूण कर्जाची रक्कम १४ अब्ज, ६६ कोटी झाली आहे. पहिली पांच वर्षे व्याज आकारण्यांत येणार नसल्याकारणाने ग्रेट ब्रिटनला कर्जावर फक्त १.६२% व्याजच पडणार आहे. आंतरराष्ट्रीय व्यापारावरील वैयक्तिक सरकारी बंधने उठण्यास ह्या कर्जाच्या योजनेचा परिणाम व्हावा, अशी अपेक्षा आहे. सुमारे तीन महिने चाललेल्या अँग्लो-अमेरिकन वाटाघाटीतून वरील योजना बाहेर पडली आहे. तिच्या मुळाशी अमेरिका व ग्रेट ब्रिटन ह्यांच्या सहकार्याची भूमिका आहे आणि जगाचे नेतृत्व त्यांचेकडे रहाण्यांत त्याचा परिणाम व्हावा अशी अपेक्षा आहे. अमेरिकेच्या सहायाचे मोबदल्यांत मुद्दलाची परतफेड व व्याज हे तर ग्रेट ब्रिटनला यावे लागेलच-परंतु त्याबरोबर आपले इंपीरिअल प्रेफरन्सचे धोरणहि सोडून यावे लागेल. हे धोरण सोडण्यांत होणारा फायदा ज्यास्त मोठा आहे, म्हणूनच इंपीरिअल प्रेफरन्स कांहीं काळ मार्गे घेण्यांत येईल हे उघड आहे.

श्री जयशंकर मिल्स बार्शी, लिमिटेड
(वार्षिक सभा ता. २१/१२/४५)

३० सप्टेंबर सन १९४५ रोज अखेर वर्षांत, वरील कंपनीचे कामकाजांत रु. २,१२,५२५-१४-३ नफा झाला आहे. बिलिंग अॅण्ड मशिनरी डिप्रिसिएशन फंडांत रु. ४४,०५०, टूल्स अॅण्ड इम्प्लीमेंट्स डिप्रिसिएशन फंडांत रु. १,००० व वर्कमेन्स वेल्फेअर फंडांत रु. २,९०३ ह्याप्रमाणे ४७,९५३ रुपयांचा विनियोग करून व करांकरिता व आवश्यक ठेवीकरिता रु. १,२५,००० ची तरतूद करून तारीख ३० सप्टेंबर सन १९४५ अखेर वर्षाकरिता प्रत्येक शेअरस रु. ४ म्हणजे शेकडा चार रुपये प्रमाणे डिव्हिडंड, (टॅक्स कापून न घेता) देण्यासाठी रु. ३९,४५३ लागतील. अहवालाचे वर्षांत, टेक्स्टाईल कंट्रोल बोर्डांने पुन्हा सुताच्या किंमती पुष्कळशा कमी केल्या; आणि गेल्या वर्षाच्या नफ्याशी तुलना करिता, कंपनीच्या नफ्यांत बरीचशी घट येण्याला ते एक प्रमुख कारण आहे. अहवालाचे वर्षाहि सर्व कामगारांना व नोकरांना, जादा महागाईभत्ता दिलेला आहे. तसेच, त्यांना एक महिन्याच्या मूळ मजुरीच्या अगर पगाराच्या रकमे इतकी रक्कम व्हिक्टरी बोनस म्हणून देण्यांत आली आहे.

कंपनीचे वसूल भांडवल रद्द केलेल्या शेअर्सवर आलेल्या रकमा घरून सुमारे १२ लक्ष रुपये आहे. बिलिंग आणि मशिनरी घसारा फंडांत सुमारे ५ लक्ष रुपये आहेत. हिंदुस्थान सरकारकडे १,४८,४६९ रुपयांची आवश्यक ठेव ठेवण्यांत आली आहे. करासाठी दोन लाखांवर रुपयांची तरतूद आहे. कंपनीकडे सुमारे ४३ लाखांच्या ठेवी आहेत. इमारती, बंत्रे, रेल्वे सायडिंग, फर्निचर, वीज इन्स्ट्रुमेंट्स वगैरेचा कायम भांडवली खर्च सुमारे १४ लक्ष रुपयांचा ताळेबंदांत मालमतेचे साती असून स्टोअर व स्पेअर पार्टस सुमारे १३ लाखांचे आहेत. स्टॉक इन ट्रेडची किंमत ६३ लक्ष रुपये भरते. डायरेक्टरांच्या फी साती फक्त १,००० रुपये खर्च झालेला आहे ही गोष्ट विशेष उल्लेखनीय आहे. कंपनीची मॅनेजिंग एजन्सी शाहबुके आणि कं. कडे आहे आणि रा. व. गणपत रामलिंग शाहबुके हे अधिकार परतून कंपनीचे डायरेक्टर आहेत.

दी भारत इंडस्ट्रिअल बँक, लि०

हेड ऑफिस:—पुणे शहर

—शाखा:—

(१) पुणे कॅन्टोनमेंट (२) बारामती (३) लोणावळा
(४) बेलापूर. पे-ऑफिस:—खोपोली (जि. कुलाबा)
एकूण खेळते भांडवल: ३५,००,००० रु. वर

चेअरमन:—श्री. के. वि. केळकर, M. A., LL. B.

पुढील गांवांवर डिमांड ड्राफ्टस दिले जातात:—
नगर, मुंबई, बंगलोर, अर्साकिरी, बेळगांव, धारवाड,
हुबळी, कोचीन, कालिकत वगैरे

आमचे बारामती शाखेत वेस्टर्न इंडिया, बॉर्डन,
एशियन, वगैरे कंपन्यांचे हप्तें स्वीकारण्याची
व्यवस्था केली आहे.

शेअर विक्री चालू आहे.

गत वर्षी कर माफ ४% डिव्हिडंड देण्यांत आले.

—सर्व प्रकारचे बँकिंगचे व्यवहार केले जातात—

रा. बा. साळवेकर, नी. ना. क्षीरसागर.
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

दि प्रेसिडेन्सी इंडस्ट्रिअल बँक लि. पुणे

हेड ऑफिस:—प्रेसिडेन्सी बँक बिलिंग, पुणे
मुंबई शाखा:—इस्माईल बिलिंग, हॉर्नबी रोड,
मुंबई १

अधिकृत विक्रीस काढलेले भांडवल रु. १०,००,०००
जमा झालेले भांडवल रु. ४,५८,६४०
एकूण खेळते भांडवल रु. ४५,००,०००

बँकेने गतवर्षी करमाफ ४ टक्के

डिव्हिडंड वाटले आहे.

श्री. ग. रा. साठे,
अध्यक्ष

श्री. दा. ग. बापट,
उपाध्यक्ष

दि कॉमनवेलथ अँड्युअरन्स कं. लि. पुणे, दि सुप्रीम म्युच्युअल अँड्युअरन्स कं. लि. पुणे व हिंदी बेनिफिट प्रोव्हिडंट अँड्युअरन्स सोसायटी लि. मुंबई.

या कंपन्यांचे हप्तें घेतले जातात.

मद्रास, सोलापूर, नगर, बेळगांव, अहमदाबाद, मिरज, सांगली, कोल्हापूर, हुबळी, धारवाड व मुंबई वगैरे ठिकाणी ड्राफ्टस दिले जातात.

गो. धों. जोगळेकर,

चि. वि. चितळे,

वी. ए. (ऑ.) धी. कॉम., एलएल. बी.
मॅनेजर

मॅनेजिंग डायरेक्टर.

टारिफ बोर्डाच्या कामास प्रारंभ

हिंदुस्थान सरकारने नेमलेल्या टारिफ बोर्डाचे १३ उद्योग-खांकांकरून त्यांच्यासंबंधी तपशीलवार माहिती मागविली आहे, ती टारिफ बोर्डाकडे ३१ डिसेंबरपूर्वी पोचली पाहिजे. उत्पादन, मायात, सप, उत्पादन खर्च, आयात होणाऱ्या मालाची किंमत, गावी लागणारी जकात आणि उद्योगधंद्यांस भासणाऱ्या अडचणी ह्या सर्वांचा त्या माहितीत अंतर्भाव करण्यांत यावा. उद्योगधंद्यांस देलेल्या संरक्षणाच्या मुदतीनंतर तो धंदा जागतिक स्पर्धेत कसा टिकाव धरू शकेल हेहि बोर्डाच्या निदर्शनास आणले पाहिजे. ह्या १३ उद्योगधंद्यांसंबंधी आपली प्रश्नपत्रिका टारिफ बोर्डे लवकरच प्रसिद्ध करणार आहे.

दि बँक ऑफ कोंकण लि.

वरील बँक मालवण येथे नुकतीच स्थापन झाली. तिची स्टॅम्बुटरी सभा १७ नोव्हेंबरमध्ये झाली. ३० सप्टेंबर अखेर, बँकेने विक्रीस काढलेले सर्व भांडवल (५ लक्ष रुपये) सप्टेंबर २, ४६, ३८७ रु. ८ आ. इतके भांडवल वसूल झाले. बँकेकडे सुमारे ७० हजार रुपयांच्या ठेवी आल्या. शेअर विक्रीवर बँकेने एक पैहि कमिशन दिले नाही. बँकेने २ लक्ष रुपये सरकारी रोख्यांत गुंतविले असून कर्जे देण्यासहि प्रारंभ केला आहे. श्री. एम. वाय. भांडारकर, बी. एजी. हे बँकेचे मॅनेजिंग डायरेक्टर आहेत.

गुळाचे वाटप

मुंबई सरकार व हिंदुस्थान सरकारचे गूळ कंट्रोलर यांनी विचारविनिमय करून सध्याची गुळाच्या वाटपाची पद्धत सुधारली पाहिजे असे ठरविले आहे. १४ नोव्हेंबरपासून मुंबई शोनमध्ये (म्हणजे मुंबई इलाख्यांत, कोल्हापूरसह दक्षिण संस्थानांत, बडोदे संस्थानांत व गुजराथेत) गूळ पाठविण्यास परमिटची जरूर नाही. पश्चिम हिंदुस्थानातील संस्थानांत गूळ पाठविण्यास मात्र परमिटची जरूर राहिल, कारण ह्या संस्थानांना गूळ किती पुरवावा ह्याची खास व्यवस्था करण्यांत आली आहे. नाशिक, पुणे, अहमदनगर, सोलापूर, सातारा आणि बेळगांव ह्या गूळ उत्पन्न करणाऱ्या जिल्ह्यांत कोठारामध्ये एका बंगाली मण गुळाची किंमत १४ रुपये राहिल. कोल्हापुरांतल्या उत्तम गुळाची किंमत गोडाऊनमध्ये दर बंगाली मणास १६ रुपये अशी आहे.

चीनमधील जपान्यांची शस्त्रे काढून घेतलीं

चीनमधील १० लक्ष, ८२ हजार जपानी शिपायांना निशस्त्र करून २३ लक्ष इतर जपान्यांबरोबर एका कैपमध्ये डांबून टाकले आहे. संपूर्ण चीनच्या हद्दीत १३ लक्ष, ८५ हजार जपानी सैनिक आहेत व त्यांत ३३ हजार फोर्मोसा बेटांतील असून शिवाय कोरिआमधील ४ लक्ष, ७६ नागरिक आहेत.

नागासाकीवर टाकलेल्या अणुबॉम्बने अजून माणसे मरत आहेत नागासाकीवर टाकलेल्या अणु बॉम्बने पहिल्या घडक्यास तर ३० पासून ४० हजार माणसे मेलीच पण अद्यापहि त्याच्या परिणामामुळे आठवड्यांतून तीन ते चार माणसे मरतात.

जर्मनीचे लष्करी खर्चाकरण

जर्मनीमधील काउन्सिलरने येथील बिनधुराच्या दारूचा कारखाना जर्मनीच्या लष्करी खर्चाकरणाच्या अमेरिकन सरकारने आसलेल्या बेतानुसार नुक्ताच उडवून देण्यांत आला. हा कारखाना उडवून देण्यासाठी १४ फार मोठे स्फोट करावे लागले.

परदेशांतून अलेला गहू

आक्टोबर २१ ला संपणाऱ्या आठवड्यांत हिंदुस्थानांत पंधरा हजार टन गहू आयात झाला.

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०६]

खपलेले भांडवल : २,९७,१७,९०० रु.

वसूल झालेले भांडवल : १,४८,५८,९५० रु.

रिझर्व फंड : १,७९,०८,९५० रु.

मुख्य कचेरी : ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.

—शाखा—

अहमदाबाद

मद्र (मुख्य ऑफिस)

एलिस ब्रिज

स्टेशन रोड

माणिक चौक

अमृतसर

अंधेरी (मुंबई शेजारी)

वांद्रे (मुंबई शेजारी)

भुज (कच्छ)

मुंबई

बुलियन एक्सचेंज

कुलाया

काळवादेवी

मलबार हिल

कलकत्ता

झार्ज स्ट्रीट (मुख्य ऑफिस)

बदा बजार

चौरंगी स्केअर

लंडन एजन्ट्स : दि वेस्टमिन्सٹر बँक लिमिटेड.

न्यूयॉर्क एजन्ट्स :—दि चेस नॅशनल बँक ऑफ दि सिटी ऑफ न्यूयॉर्क.

—डायरेक्टर्स—

सर जुनीलाल ब्ही. मेहता, के. सी. एस्. आय. (चेअरमन), श्री. अंबालाल सारामाई, सर जोसेफ के., नाईट, मि. ए. गेडिस, सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, जी. बी. ई., के. सी. आय. ई., मि. दिनशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स :

कांही ठिकाणे सोडून दररोजच्या रु. १०० ते रु. १,००,००० रकमेच्या शिल्लकेवर ३% दराने व्याज दिले जाते. रु. १,००,००० पेक्षा अधिक शिल्लकेवरील व्याज फक्त खास योजनेने दिले जाते. सहामाही अखेर व्याजाची रक्कम ५ रु. पेक्षा कमी झाल्यास व्याज दिले जात नाही.

कायम, अल्प मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य दराने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

बुइलस व सेटलमेंट्सप्रमाणे बँक एक्सचेंज व ट्रस्टी म्हणून काम करते आणि ट्रस्टीचे सर्वसाधारण काम स्वीकारते. अर्ज करून नियम मागवावेत.

सर्वसाधारण बँकिंगचा व्यवहार केला जातो.

एच्. ए. करीममोय
एजंट

अत्यंत गुणकारी—

कामगार बाही तेल

व

माधव गोकुल हेअर ऑईल वापरा.

म. गो. कुलकर्णी

किराणा-भुसार मालाचे व्यापारी,
फडतरे चौक, सदाशिव पेठ, पुणे २

मुंबई शेअर बाजार

(वि. म. लिमिटेड आणि मं. यांजकडून)

व्याज-वजा (xd)

बॉम्बे बर्मा रु. ७-८-० दि. ३१-१२-४५

असो. सीमेंट रु. ७-०-० दि. १५-१-४६

बेलापूर रु. ८-०-० दि. १५-१-४६

सिल्वेक्स रु. ४-०-० दि. १५-१-४६

१९४५ मधील चढउतार	दिलेले व्याज † संश्लिष्ट S अंतिम	व्याज केव्हा मिळते	कंपनीचे नांव	मूल रु.	सोमवार ३१/१२/४५	मंगळवार १/१२/४५	बुधवार ५/१२/४५	गुरुवार ६/१२/४५	शुक्रवार ७/१२/४५
२३१५; १९१६	१२५-८-९	ऑगस्ट	टाटा डिफेंड्स	३०	२५०-०	२६००-०	२५८२-८	२५६३-१२	२५९०-०
४३५; ३६९	२३-०-०	ऑगस्ट	टाटा आर्झिनरी	७५	४६८-८	४७२-०	४७०-०	४६६-८	४७१-८
२२०१; १६९५	२५-०-०	मार्च-सप्टे.	बॉम्बे ड्राईंग	२५०	२१६०-०	२१७७-८	२१६१-४	२१४६-४	२१७६-४
७६५; ५३३	९-०-०	मार्च-सप्टे.	कोहिनूर	१००	६५१-०	६६१-०	६६१-०	६५८-०	६६५-०
६५३; ४७५	२२-०-०	मे	स्वदेशी	१००	६३८-०	६४१-०	६३१-०	६२२-०	६३०-०
४९८; ३६१	१-०-०	S नोव्हें.-एप्रिल	नागपुर	१००	४२३-०	४२४-०	४२४-८	४२५-०	४२६-०
३७७; २६५	१५-०-०	एप्रिल	फिनले	१००	३२४-०	३२३-०	३२०-०	३१८-०	३१८-०
३९४; २८२	५-०-०	ऑक्टो.-एप्रिल	गोकाक	१००	३२४-०	३२४-०	३२०-०	३१७-०	३२१-०
३०५; २१८	४-०-०	जाने.-जुलै	सिल्वेक्स	५०	३३१-८	३३४-०	३३१-०	३१६-८	३३१-८
५-१०-६; ३-६	०-४-०	मार्च	अपोलो	२	४-१३	४-१०	४-७-६	४-७-०	४-७-०
२१-१४; १३-४-६	०-१५-०	मे	इंडि. यु. ऑर्गि.	१०	१६-१२	१६-१२	१५-५-०	१६-२-०	१६-४-०
४-९; २-७	०-३-०	मे	„ डिफेंड्स	१	३-६-०	३-५-६	३-३-०	३-२-०	३-२-६
१२७०; ६३०	३५-०-०	ऑगस्ट	इंदूर मालवा	१००	७८७-८	७८२-८	७७३-१२	७६८-१२	७७०-०
२५४; २१६	७-०-०	जानेवारी	असो. सीमेंट	१००	२३८-०	२३७-८	२३५-८	२३५-०	२३५-८
२५९; २१९	९-०-०	जानेवारी	बेलापूर सुगर	५०	२४०-०	२३९-८	२३९-०	२३६-८	२३६-०
५७५; ३७६	७-८-०	डिसेंबर	बॉम्बे बर्मा	१२५	५५०-०	५५७-८	५६२-८	५७५-०	५८२-८
३८; २९-२	१-४-०	जानेवारी	शिंदिया स्टीम	१५	३९-८	३९-०	३८-८	३८-१०	३९-२
			३ ३/४ रोसे	१००	१०३-१०	१०३-९	१०३-८-३	१०३-७-६	१०३-६-६

ब्रिटनची नवीन जंगलें

दोन कोट पौंड स्वर्चून पुढील पांच वर्षांत ब्रिटनमध्ये नवीन जंगलांची लागवड करण्यांत येईल असे शेतकी मंत्र्यांनी हाऊस ऑफ कॉमन्स सभेत सांगितले. या कार्मी वीस हजार लोक लागतील. तीन लक्ष पासष्ट हजार एकर जमिनींत लक्षावधी झाडांची लागवड करण्यांत येईल. गेल्या दोन्ही महायुद्धांत सची पडलेले सागवानी लांकूड अशा रीतीने भरून काढण्याचा हा बेत आहे.

फ्रान्सला अमेरिकेकडून मिळालेले मोठे कर्ज

अमेरिकेने फ्रान्सला ५५ कोटि डॉलर्सचे कर्ज दिले. व्याजाचा दर २ ३/४ टक्के असून फेडीची मुदत ३० वर्षांची आहे. या कर्जातून फ्रान्सला अमेरिकन माल घेतां येईल.

जगानें युद्धादाखल काय गमावले ?

अमेरिकन आकडे शास्त्रज्ञांच्या मते ताज्या महायुद्धांत २८८ अब्ज पौंडांचा दारूगोळा व इतर युद्धोपयोगी माल सची पडला व ३७ अब्ज पौंड किंमतीची मालमत्ता नष्ट झाली.

लढाईनंतर हिंदुस्थानाला येणारे पहिले रशियन जहाज

काळाचा समुद्रावरील ओडेसा बंदरांतून सुवेझ कालव्यामधून कलकत्यास येण्यास युद्धोत्तर काळातील पहिले रशियन व्यापारी जहाज निघाले, अशी मास्कोची बातमी आहे.

शांघायमधील ब्रिटिशांची मालमत्ता

शांघायमधील ब्रिटिश मालमत्ता चिनी सरकार आपल्या ताब्यांत घेत आहे हा बातमीमुळे लंडनमध्ये फार काळजी वाटत आहे.

मुंबई इलाख्यातील ग्रामीणांसाठी रेडिओ कार्यक्रम

मुंबई सरकारचा ग्रामीणांसाठी सुरू केलेला रेडिओ कार्यक्रम सध्या प्राथमिक अवस्थेत आहे तो लवकरच पूर्णत्वाने सुरू करण्यांत येईल. प्रथम या कामासाठी ८०० सेट घेऊन प्रोग्राम सुरू करावा असा बेत होता, परंतु लढाईमुळे बॅटरीजचा तुटवडा पडल्याकारणाने हे जुळले नाही. हल्ली जवळ जवळ ३०० सेट्यांना रेडिओ सेट देण्यांत आले आहेत.

विणकरांच्या मालकीची सुताची गिरणी

मुंबई इलाखा हातमाग कामगार विणकर संघाच्या कार्यकारी मंडळाची बैठक पुणे येथे ता. ४ रोजी श्री. बाबुराव वाळवेकर यांच्या अध्यक्षतेखाली भरली होती. विणकरांचे शेअर्स घेऊन फक्त हातमागासाठी लागणाऱ्या सर्व प्रकारच्या सुताच्या पुरवठ्यासाठी विणकरांच्या मालकीची एक सुताची गिरणी काढण्यांत यावी, असे सभेत ठरले. मध्यवर्ती असेंब्लीतील सरकारनियुक्त जागापैकी दोन तरी जागा विणकरांना देण्यांत याव्या, अशी मागणी करण्याचेहि ठरले.

कॉमावरून खाली झालेल्यांसाठी संयुक्तप्रांत सरकारची स्वतःपद कानपूर येथील चीफ कंट्रोलर ऑफ फॅक्टरी अकॉंटसच्या ऑफिसमधून लवकरच शिक्षण घेतलेले ४,००० कारकून, हिशेब-नीस व गॅझेटेड अधिकारी कामावरून खाली होतील. संयुक्तप्रांत सरकारच्या रिजनल डायरेक्टर ऑफ रिसिटलमेंट यांनी यानाबत संयुक्तप्रांतांतल्या सर्व उद्योगधंद्यांतल्या प्रमुखांना कळविले आहे की ह्या सर्व खाली झालेल्या लोकांना त्यांनी नोकऱ्या घाब्यांत, कां की ह्या सर्व तरुण लोकांना हिशेब ठेवण्याचे खास शिक्षण दिलेले आहे.

स्फुट विचार

महाराष्ट्रातील साखर कारखान्यांच्या अडचणी

बेलापूर कंपनीचा ३० सप्टेंबर, १९४५ अखेरचा अहवाल प्रसिद्ध झाला आहे, त्यावरून महाराष्ट्रातील इतर साखरकंपन्यांच्या अहवालांत काय आढळेल, ह्याचा सहज अंदाज करता येईल. हे वर्ष साखर कारखान्यांस चांगले गेले नाही; शेतकामास पुरेसे लोक मिळाले नाहीत; सताचा पुरवठा अगदी वक्तशीर नव्हता; लागवडीचा दर्जा त्यामुळे युद्धपूर्व पातळीपर्यंत पोचू शकला नाही, वगैरे गान्हाणी प्रस्तुत अहवालांत नमूद केलेली आहेत. मुंबई सरकारच्या ह्ळुकुमावरून, उसाच्या क्षेत्रांत धान्य पेरण्याची पाळी आली त्यामुळे १९४५-४६ मधील उसाचे क्षेत्र आकुंचित झाले आहे. धान्याच्या पिकांकडे उसाकडील; मजूर बावे लागले त्यामुळे माणसांचा तुटवडा ज्यास्तच भासला. उसाचा पुरवठा वक्तशीर राखता आला नाही, त्यामुळे कारखान्याची कार्यक्षमता थोडी कमी झाली. १९४५-४६ मध्ये कापावयाचा ऊस पूर्वीइतका समाधानकारक नाही. वरील सर्व बाबी कमी-अधिक प्रमाणांत महाराष्ट्रातील इतर साखरकारखान्यांसहि लागू आहेत. बेलापूर कंपनीचा नफा पूर्वीच्या वर्षी १२ लक्ष, ५५ हजार रुपये होता तो १९४४-४५ मध्ये ९ लक्ष, ९४ हजारांवर आला आणि त्यामुळे डिव्हिडंडचा दरहि थोडा उतरावा लागला आहे.

बँकांचे राष्ट्रीयकरण—इंग्लंड व फ्रान्स

बँक ऑफ इंग्लंडच्या राष्ट्रीयकरणाच्या कायद्याचा मसुदा कॉमन्स सभेमध्ये अद्याप तपशीलवार चर्चिला जावयाचा आहे. परंतु, फ्रान्समधील प्रमुख बँकांवर तेथील सरकारने अधिकार बजावण्यास प्रारंभहि केला आहे. फ्रेंच नॅशनल असेंब्लीने ५२१ विरुद्ध ३५ एवढ्या मोठ्या मताधिक्याने बँक ऑफ फ्रान्स व आणखी चार प्रमुख मोठ्या बँका ह्या सरकारी मालकीच्या करण्याचे ठरविले. हा कायदा मंजूर होऊन काही तास लोटण्यापूर्वीच फ्रेंच सरकारने त्या बँकांचा ताबा घेतला. वस्तुतः कायद्याप्रमाणे १ जानेवारी, १९४६ पासून त्या बँका सरकारी मालकीच्या होतील. आणखीही दोन प्रमुख बँका सरकारी मालकीच्या कराव्या असा असेंब्लीमध्ये आग्रह करण्यांत आला होता, परंतु व्यापारी बँकांवर अधिक कडक नियंत्रण ठेवण्याचे आश्वासन सरकारतर्फे देण्यांत आल्यावरून तो आग्रह मार्गे घेण्यांत आला. बँक ऑफ फ्रान्सच्या भागीदारांस, यावयाच्या बदली रोख्यांवर फक्त २% व्याज मिळावयाचे आहे. ग्रेट ब्रिटनमध्ये एकट्या बँक ऑफ इंग्लंडवरच सरकारी ताबा यावयाचा आहे; बाकीच्या बँकांस सरकार आज हात लावत नाही. बँक ऑफ इंग्लंडच्या राष्ट्रीयकरणाच्या तपासिलास : मॉडवल्दार मर्गाचा फारसा विरोध नाही, हेहि लक्षांत ठेवले पाहिजे. बँकांचे फ्रान्समधील राष्ट्रीयकरण त्यामानाने कितीतरी पटीने सार्थ व दूरगामी परिणाम करणारे आहे.

मालाच्या विक्रीवर कर बसणार

मालाच्या विक्रीवर कर बसविण्याचे मुंबई सरकारने ठरविले आहे. एप्रिल, १९४६ पासून हा कर अंमलांत येईल. ७ डिसेंबरच्या गॅझेटांत हा कर बसविणाऱ्या बाबेचे सेल्स टॅक्स विलाचा मसुदा प्रसिद्ध करण्यांत आला आहे आणि त्या विलासंबंधी सूचना मागविण्यांत आल्या आहेत: ७ जानेवारीपूर्वी अशा

सूचना सरकारकडे पोचल्या पाहिजेत. मद्रास, पंजाब, बंगाल व बिहार ह्या प्रांतांत माल विक्रीवरील कर अंमलांत आहे, त्याच घर्ती वर आता मुंबई सरकार कर बसविणार आहे. 'प्रत्यक्ष गि-हाइकास विकल्या जाणाऱ्या मालावर हा कर आकारण्यांत येईल आणि ज्यांची वार्षिक उलाढाल १०,००० रुपयांपेक्षा अधिक आहे अशांची नावे रजिस्टर करून त्यांचेमार्फत तो गोळा केला जाईल. नोंदलेल्या दुकानदारास, त्याच्या सर्टिफिकेटांत नमूद केलेला माल किरकोळीने विकण्यासाठी विकत दिला तर त्यावर कर घेतला जाणार नाही. रुपयास अर्धा आणा ह्या दराने कराची आकारणी केली जाईल. सावधान्य, स्वस्त कापड आणि मध्यवर्ती अथवा प्रांतिक सरकारच्या जकातीस पात्र असलेले आगपेट्या, साखर, दारू, अफू, बीज इत्यादि जिन्नस ह्यांवर कर यावा लागणार नाही. मुंबई प्रांताबाहेरील लोकांना विकलेल्या मालावरहि कराची आकारणी होणार नाही. युद्धोत्तर पुनर्घटनेच्या भांडवली व चालू सर्वांची तोंडमिळवणी करण्यासाठी मुंबई प्रांतास उत्पन्न वाढविणे भाग आहे आणि त्याकरिता प्रस्तुत कराचा अवतार होत आहे.

हिंदुस्थानच्या इंग्लंडमधील देण्यास काट बसणार काय ?

ग्रेट ब्रिटन व अमेरिका ह्यांचेमध्ये कर्जविषयक करार होण्याचे ठरले, त्याचा परिणाम हिंदुस्थानसारख्या देशावर काय होणार, हा महत्त्वाचा प्रश्न आहे. युद्ध जिंकण्यासाठी अमेरिकेने ग्रेट ब्रिटनला माल पुरविला त्याचा अंशतः मोबदला ग्रेट ब्रिटनने जागतिक शांतता प्रस्थापित करण्यास व राष्ट्रांचे स्वातंत्र्य अबाधित राखण्यास मोठा हातभार लावून दिला आहे, हा युक्तिवाद हिंदुस्थानासहि लागू करण्यांत येईल असे दिसते. ग्रेट ब्रिटनने हिंदुस्थानाचे यावयाचे देणे कागदी हिशोबांत मोठे दिसले तरी त्या देण्याच्या कांही भागास काट मारण्यास हरकत नाही, असे ब्रिटिश सरकार लवकरच हिंदुस्थान सरकारास सुचवील आणि ह्या दोन्ही सरकारांच्या सहमताने योग्य तो निर्णय करण्यांत येईल. हिंदुस्थानाने भयंकर स्वार्थत्याग सोसून आणि नियंत्रित दरानेच माल विकून ब्रिटिशांची गरज भागविली; तेव्हां त्याने निर्माण झालेल्या लंडनमधील देण्यांत काट मारण्यास वास्तविक जागा नाही, असे मत श्री. मनु सुभेदार ह्यांनी व्यक्त केले आहे. ब्रिटिश सरकारची व ब्रिटिश नागरिकांची हिंदुस्थानांत पुष्कळ मालमत्ता आहे, तिची किंमत कित्येक अब्ज रुपये भरेल. ही मालमत्ता हिंदुस्थानांत विकून टाकून त्याची पौढांत किंमत ब्रिटिशांना देऊन टाकली म्हणजे हिंदुस्थानातील चलनवाढीसहि आळा बसेल, असे त्यांनी सुचविले. ही गोष्ट यापूर्वीच करावयास हवी होती, असे ते म्हणाले. हिंदुस्थानच्या वाजवी हक्कांची पायमल्ली सहन केली जाणार नाही, अशी स्पष्ट सूचना नॅशनल युनिंग कमिटीने गेल्याच महिन्यांत नमूद केलेली आहे. ह्या संबंधातील समाधानकारक निर्णय लोकमतानुवर्ती सरकारच घेऊ शकेल हे उघड आहे. शजितची परिस्थिति हिंदुस्थानासारखीच आहे.

व्हाइसरॉयांचे भाषण

व्हाइसरॉय लॉर्ड वेव्हेल ह्यांनी ब्रिटिश व्यापारी संघाच्या वार्षिक सभेत कलकत्ता येथे भाषण करून, हिंदी राजकीय परिस्थितीवर मत व्यक्त केले. हिंदी लोकांनीच स्वतःच्या प्रगतीचा प्रश्न सोडवला पाहिजे, ब्रिटिश सरकार हिंदुस्थानास स्वातंत्र्य देण्यास केव्हाहि तयार आहे परंतु ही प्रगति शांतता व सलोखा ह्यांस बाध न येता घडून आली पाहिजे असे ते म्हणाले. कोणत्याही योजनेतून हिंदी संस्थानांस दगळता येणार नाही; हेहि त्यांनी सांगितले. आर्थिक प्रश्नांचाहि त्यांनी उल्लेख केला, त्यांत राज्यघटनेत सांगितलेले आर्थिक संरक्षक निबंध घटना बदलल्याविना काढून टाकता येणार नाहीत, हा मुद्दा महत्त्वाचा होता.

जपानचे आर्थिक व औद्योगिक भवितव्य

परराष्ट्रीय व्यापाराचा प्रश्न

जपानच्या पराभवामुळे त्या देशास कोरिया, फोर्मोसा इत्यादि वसाहतीस मुकावे लागून त्याचे मॅच्यूरिया व चीन ह्यांतील सास हक्कहि संपुष्टांत आले आहेत. जपानी बेटांपलीकडे त्याची राजकीय सत्ता आतां उरणार नाही. ग्रेट ब्रिटनच्या सर्वो पट ह्या प्रदेशांत ८ कोटि जपान्यांस उदारनिर्वाह चालवावा लागेल. युद्धापूर्वी, जपान तयार माल निर्गत करून कच्चा माल त्याचे विनिमयांत मिळवीत असे. आपल्या साम्राज्यांतर्गत देशांकडून तो तांबूळ, साखर, सोयाबिन, इ. साय पदार्थांही आणवीत असे. ही आयात बंद झाल्यामुळे जपानचा अन्नाचा पुरवठा अपुरा पटणें अपरिहार्य आहे. जपान हा प्रदेश डॉंगराळ आहे व त्या बेटांत लागवडीची वाढ होण्यास फारसा वाव नाही. शेतीचे उत्पादन आणखी सुधारण्यास कस नाही. जपाननें आपले कारखाने पुष्कळ वाढविले, परंतु त्यांस लागणारा कपास, रेशीम, कागदाचा रीघा, लोखंड, तेलें, कातडी, रबर इत्यादि कच्चा माल बाहेरून आणावा लागे. कोळशाचीहि आयात करावी लागे. अशा रीतीनें, जपानमधील वाढत्या लोकसंख्येचे रहाणीचे मान औद्योगीकरणावर अवलंबून होतें आणि औद्योगीकरण होण्यास बाहेरिल कच्च्या-मालाच्या पुरवठ्याची आवश्यकता होती. आशियातील गरीब जनतेस जपानच मुख्यत्वेकरून स्वस्त तयार माल पुरवीत असे आणि आशियातील देशांस यंत्रसामुग्री विकण्यासहि जपाननें प्रारंभ केला होता. अशा रीतीनें, परराष्ट्रीय व्यापार हा जपानी राष्ट्राच्या आर्थिक जीवितास अवश्य होऊन बसला होता.

विजयी राष्ट्रांचा स्वार्थ कशांत आहे ?

जपानला आतां अन्नाचे बाबतीत शक्य तेवढें स्वयंपूर्ण बनावें लागेल आणि त्यासाठी शेती व मासेमारी ह्यांकडे अधिक लक्ष घावें लागेल. परंतु, त्यामुळे प्रत्यक्ष उत्पादनांत मोठी भर पडण्याची आशा नाही. रशियानें उत्तरेकडील समुद्रांत मच्छेमारी करण्यास जपानला प्रतिबंध केला तर त्या धंद्याची परिस्थिति आशाजनक ठरणार नाही. जपानला अन्न मिळविण्यासाठी आपल्या पक्क्या मालाचा निर्गत व्यापार घटकाव्यानें वाढवावा लागेल, परंतु त्याचा पाश्चिमात्य राष्ट्रांच्या उद्योगधंद्यांवर स्वाभाविकच परिणाम होईल. युद्धापूर्वीची परिस्थिति पुनः निर्माण होणें मग अपरिहार्य होईल. पराभूत जपानला हें करण्यास संधी देणें विजयी राष्ट्रांच्या हिताचें होईल काय ? आणि ती दिली नाही तर होणारे दुष्परिणाम कसे टाळतां येतील ? जपानी लोकांवर उपासमारी लादणें पाश्चात्य राष्ट्रांच्या अंतिम फायद्याचें होणार नाही व जपानी स्वस्त मालाची निर्गत थांबविली तर आशियातील गरीब लोकांना तशा प्रकारचा माल ब्रिटिश व अमेरिकन राष्ट्रें पुरवूं न शकल्यामुळे त्यांचे हाल झाल्याविना राहणार नाहीत. जपानच्या भवितव्याचा प्रश्न पाश्चात्य राष्ट्रांना स्वार्थाच्या भूमिकेवरूनच सोडवावा लागेल.

ग्रेट ब्रिटनची लोकसंख्या घटण्याची भीति

ग्रेट ब्रिटननें एक परस्थाना तरी इंग्लंडांत येऊन राहिलाशी होऊं घावें अथवा युद्धापूर्वी असलेला आपला जननाचा उच्चांक गांठावा; नाहीतर ग्रेटब्रिटनची लोकसंख्या शंभर वर्षांत १ कोटि ४० लक्षांनीं कमी होईल असा तज्ञांचा अंदाज आहे. तज्ञांच्या मते हा लोकसंख्येचा न्हास लवकर विवाह करून किंवा हल्लीच्या मृत्यूंची सरासरी सुधारूनहि टळणार नाही. याला त्यांनीं एकच उपाय सूचविला आहे आणि तो म्हणजे कुटुंबांत आईबापांनीं अधिक मुलें होऊं देणें, हा होय.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लिमिटेड, पुणे

अधिकृत भाण्डवल र. ५०,००,०००

विक्रीस काढलेलें व खपलेलें र. २५,००,०००

वसूल झालेलें र. १२,५०,०००

रिझर्व्ह व इतर फंड र. २,७०,०००

एकूण खेळतें भाण्डवल र. १,४०,००,००० चे वर

★ बँकेच्या शेअर्सवरील डिव्हिडंडमध्ये क्रमशः वाढ होत आहे.

★ गतवर्षी शें. ४३ + ३ टक्के डिव्हिडंड देण्यांत आलें.

—:शाखा:—

डेकन जिमखाना, खडकी, गिरगांव, मुंबई (फोर्ट),
जळगांव, नागपूर, रत्नागिरी, कोपरगांव,
फैजपूर (पे-ऑफिस)

सर्व प्रकारचे बँकिंगचे व्यवहार केले जातात.

सी. व्ही. जोग
मॅनेजर

पुणे सेंट्रल कोऑपरेटिव्ह बँक लिमिटेड

स्थापना-१९१७

फोन
नं. ४८३

तारेचा पत्ता
"Cencobank"

पोस्टबॉक्स
नं. ११

मुख्य कचेरी:-लक्ष्मीरोड, पुणे शहर.

शहर शाखा : डेकन जिमखाना, सर परशुराम-
भाऊ कॉलेज, फर्ग्युसन कॉलेज,
सेव्हिंग बँक सेक्शन.

—: शाखा :—

जुन्नर, खेड, दौंड, इंदापूर, सासवड,
घोडनदी, बारांमती व निरा

—:बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात:—

जास्त माहितीसाठी लिहा अगर समक्ष भेटा.

द. दि. चितळे
मॅनेजिंग डायरेक्टर

मुंबई हायकोर्टाचा महत्त्वाचा निकाल

प्राप्तीवरील कराचे आकारणीत कोर्टे खर्चाचा सूट

कराची आकारणी करण्यासाठी वार्षिक प्राप्तीचा आंकडा उरवितांना व्यक्तीच्या उत्पन्नांतून त्या व्यक्तीस स्वतःच्या वचनासाठी स्वतःविरुद्ध लावलेल्या एकाद्या दाव्याच्या कामी जो खर्च करावा लागत असेल, तो वजा घालता येईल काय? असा प्रश्न मुंबई, हायकोर्टातील एका प्रकरणांत नुकताच निघाला होता. त्याची हकीगत अशी.

सर पुरुषोत्तमदास ठाकूरदास यांच्या १९४० ते ४१ या सालच्या उत्पन्नाचा आंकडा ठरवावयाचा होता. १२ नोव्हेंबर १९३५ रोजी सर पुरुषोत्तमदास रिझर्व्ह बँकेच्या पश्चिम विभागातील स्थानिक मंडळावर डायरेक्टर म्हणून निवडून आले. परंतु थोड्याच दिवसांत श्री. शामदासानी दावा आणला की, सर पुरुषोत्तमदास यांची निवड दोषास्पद ठरवून आपणांस त्यांच्या जागी डायरेक्टर म्हणून निवडून आल्याचें जाहीर करावें. या दाव्याचा निकाल सर पुरुषोत्तमदास यांचे बाजूचा लागून त्यांची डायरेक्टर म्हणून झालेली निवड कायदेशीर ठरली. या कामी सर पुरुषोत्तमदास यांना एकूण ७,५०० रुपये खर्च झाला. तो खर्च आपल्या उत्पन्नांतून वजा घातला जावा असा मुद्दा सर साहेबांनी त्या वर्षी मांडला.

प्राप्तीवरील कराच्या अधिकाऱ्यांचा या मुद्याला विरोध होता. प्राप्तीवरील करआकारणीची रकम काढतांना प्राप्ति होण्यासाठी कराचे लागलेले खर्च वजा घालता येतात असे पण ते खर्च भांडवली स्वरूपाचे खर्च नव्हे, तर चालू खर्च असावे लागतात असे त्या अधिकाऱ्यांचे म्हणणे होतें.

कोर्टाचा निकाल कराधिकाऱ्यांच्या विरुद्ध लागला. उत्पन्नाची बाब मूलतः पैदा करण्यासाठी जो खर्च होतो त्याला भांडवली खर्च म्हणतात. सर पुरुषोत्तमदासांना जो खर्च करावा लागला तो त्यांच्या डायरेक्टरशिपमुळे, त्यांना मिळणारी फीची रकम अबाधित राखण्यासाठी तीवर आलेले गंडांवर दूर करतांना आला. उत्पन्नाची बाब मूलतः पैदा करण्यासाठी नव्हे, तर ती बाब कायम राखण्यासाठी खर्च आला म्हणून सदर खर्च भांडवली खर्च समजता येणार नाही, तर उत्पन्न आबाधित राखण्यासाठी करावा लागलेला चालू खर्चच समजणे भाग आहे व म्हणून ता वर्षाच्या एकूण उत्पन्नांतून वजा करून कर आकारणीची रकम ठरवावी लागेल असा कोर्टाने निर्णय दिला.

स. वा. दातार

अँग्लो इंडियनांची मागणी

हिंदुस्थानला नवीन मिळणाऱ्या स्वायत्ततेत अँग्लो इंडियन जमातीला खास संरक्षण मिळाले पाहिजे असे त्यांचे पुढारी मि. फ्रँक ऍथनी यांचे म्हणणे आहे. या जमातीसाठी नामदार व्हाइसरॉय यांच्या कौन्सिलमध्येही एक जागा असावी असेही मागणे आहे. लष्करी नोकरीतून रिकाम्या होणाऱ्या २० ते ४० हजार लोकांना आजपर्यंतच्या सर्चिक पद्धतीने रहाता येईल अशाच नोकऱ्या मुलकी सात्यांत मिळव्या अशी त्यांची मागणी आहे. कारण त्यांचे घते या जमातीची लष्करी कामगिरी स्पृहणीय असून त्यांची रहाणी खर्चाची आहे.

THE BRIHAN MAHARASHTRA SUGAR SYNDICATE, LTD., POONA 2.

NOTICE.

The Eleventh Annual General Meeting of the Shareholders of the Brihan Maharashtra Sugar Syndicate, Ltd., Poona 2, will be held on Sunday the 30th December, 1945 at 3 P. M. at the Tilak Smarak Mandir, Poona 2, to transact the following business :—

- (1) To receive and adopt the Directors' Report and Audited Statements of Accounts for the year ended 30th September, 1945.
- (2) To sanction the payment of a Dividend for the above mentioned period.
- (3) To elect Directors in place of those who retire but are eligible for re-election.
- (4) To appoint Auditors for the current year and fix their remuneration.

By order of the Board of Directors,

C. G. AGASHE & Co.,

Managing Agents.

Poona, 8th December, 1945.

Note :—The Transfer Books of the Company will be closed from 18th December, 1945 to 7th January, 1946 (Both days inclusive). The Dividend when declared will be made payable at the Bank of Maharashtra, Ltd., Poona, on and after the 7th of February, 1946.

भांडवल सुरक्षितपणे व किफायतशीरपणे गुंतविण्याचे
—आदर्श ठिकाण—

चितळे अग्रिकल्चरल प्रॉडक्ट्स
लिमिटेड

मॅनेजिंग एजंटस:—चितळे ब्रदर्स
रजिस्टर्ड ऑफिस—वेस्टर्न इंडिया हाऊस, सर फेरोजशाह
मेथा रोड, कोट, मुंबई.

वाढत्या घंयासाठी कंपनी खालील दराने ठेवी स्वीकारते.

ठेवी—
मुदत वर्षे ३ ४ ५ ६ ७
व्याजाचा दर ४ ४॥ ५ ५॥ ६

अधिक माहितीसाठी आजच वरील पत्त्यावर लिहा.

दि व्हलकन इन्शुरन्स कं. लि.

—पुणे शाखा—

१७९, कर्वे विल्डिंग, लक्ष्मी रोड.

आग, मोटार, अपघात व वर्कमेन्स कॉम्पेन्सेशन ह्यांचे
विमे स्वीकारणारी प्रमुख स्वदेशी कंपनी.

एजन्सी व इतर माहितीसाठी चौकशी करा :

बँच सेक्रेटरी.

इनकॅडीसंट लॅप्स मॅन्युफॅक्चरिंग कंपनी, लिमिटेड

३७६ शुक्रवार, पुणे २

सरकारी सप्लाय खात्याची गॅस बत्त्यांची मोठी
ऑर्डर पुरी करण्याचें कार्य चालू आहे.

नवीन शेअर विक्रीस सरकारी मान्यता मिळाली
असून विक्री सुरू आहे.

ठेवी स्वीकारल्या जातात

दराबद्दल चौकशी करा

पु. ग. मराठे

मॅनेजिंग डायरेक्टर

१९४४ मधील प्रगति

—तुलनात्मक आंकडे—

१९४३ साली पूर्ण झालेलें काम ८,००,००० रु.वर

१९४४ साली पूर्ण झालेलें काम १,००,००० रु.वर

विमा हप्त्यांचें उत्पन्न १९४४ साली १,८३,०००

रुपयांचे वर झाले. खर्चाचें प्रमाण उतरलें आहे व
त्या प्रमाणांत लाइफ फंडांत वाढ झाली आहे.

दि ट्रस्ट ऑफ इंडिया

अॅशुअरन्स कं. लि. पुणे.

मॅनेजर, अध्यक्ष—श्री. सरदार
व्ही. एच. देशमुख, बी. ए. जगन्नाथमहाराज पंडित

— : साठे बिस्किटें : —

ऑरेंज व श्रूसबरी

आतां स्थानिक ग्राहकांस अल्प प्रमाणांत मिळूं लागलीं. सुद्धसमाप्ति झाली असल्याकारणानें परगांवचे
ग्राहकांसहि हळू हळू मिळूं शकतील.

—साठे बिस्किट कं., पुणे २

विमा—काम—बक्षिसें

‘सहादि’ प्रतिनिधींसाठी बक्षिसांची अपूर्व योजना !

‘सहादि’ विमेदारांना किमान हप्ते व भरपूर सवलती !!

एजन्सी व पॉलिसी अत्यंत फायदेशीर.

—शाखा—
काळमोर आणि कं., पुणे.

अधिक माहितीसाठी
लिहा अगर भेटा.

गो. ग. सौंदणकर
मॅ. डिरेक्टर, सहादि विमा कं. नासिक.

सर्व प्रांतांतील
सुती, गरम व रेशमी
खादीचा
सुंदर संच

खादी मन्दिर्

२६२, बुधवार पेठ,
ढमढरे बोळाजवळ,
पुणे २

पैसा आणि ज्ञान वाढवा !

श्रीमंत कसे व्हावे!—संपत्तीचा सुंदर मार्गदर्शक किं.
१॥ रु., यशाचा सूर्योदय—व्यापारांत नक्की यश मिळतें
किं. १॥ रु., काम आणि कामिनी—नैसर्गिक सौख्याचें
सुंदर विवेचन करतें किं. १॥ रु., सृष्ट्युलोकचा प्रवास—
अद्भुत कथानक ! किं. १ रु.

मेसर्स—विपट आणि मंडळी,
पो० कराड, जि. सातारा.

विनचूकच्या माहितीनें

मोजक्या प्राप्तीत वाढत्या संसारखर्चास सहज
आळा घालतां येतो

प्रत्यक्ष माहिती मोफत — किंमत ४ आणे
—धी बॉम्बे जनरल एजन्सी—

भायखळा पुल, नं. २७ मुंबई.